

OSMANLI'DA HAPİSHANELER
MODERNİTENİN KÜÇÜK EVRENİ

KENT F. SCHULL

ÇEVİREN
MEHTAP GÜN AYRAL

KENT F. SCHULL

Brigham Young Üniversitesi'nde lisans, California Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamıştır. Osmanlı tarihi, Yahudi çalışmaları ve modern Ortadoğu tarihi alanlarında çok çalışma yapan Kent Schull, Osmanlı sosyohukuk tarihi ve kimliği üzerine yeni bir çalışma yürütmektedir. Edinburgh University Press'in Studies on the Ottoman Empire dizisinin ve Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association'ın editörlüğünü yapmaktadır. Hâlen Birghamton Üniversitesi'nde akademik faaliyetlerine devam etmektedir.

Başlıca eserleri: *Chronicling the Social and Religious Life in the Late Ottoman Empire: The Journals of Joseph Wilford Booth* (James Toronto ile birlikte, 2023), *Law and Legality in the Ottoman Empire and Republic of Turkey* (Mustafa Saraçoğlu ve Robert Zens ile editörlüğünü üstlenmiştir, 2016).

MEHTAP GÜN AYRAL

1968 yılında Denizli'de doğdu. Hacettepe Kimya bölümünü bitirdikten sonra çeşitli şirketlerde çalıştı. Oğlu Tuna'nın doğumuyla çevirmenlik mesleğine başlamaya karar verdi. Çeşitli alanlarda çevirileri bulunmaktadır.

Başlıca çevirileri: Andrew Lang, *Pembe Masallar* (2012), *Uluslararası İlişkileri Anlamak* (2013), *Dürtü: Sebebini Bilmeden Yaptıklarımızın Arkasındaki Neden* (2018), Grace McCleen, *En Güzel Ülke* (2018), Nickolas Gardner, *Kut'ül Amare: II. Çanakkale Zaferimiz* (2018), Herbest George Wells, *Ana Hatlarıyla Dünya Tarihi*, c.1 (2021), China Mieville, *Şehir ve Şehir* (M. İhsan Tatari ile birlikte, 2023).

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF VE TABLOLAR	11
KISALTMALAR	12
ÖNSÖZ	15
GİRİŞ	21
I	
OSMANLI CEZA ADALETİ VE İSLAMİ HUKUKUN DÖNÜŞÜMÜ, MODERNİTE ÇAĞINDA CEZALANDIRMA 1839-1922	44
2	
OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SON DÖNEMİNDE HAPİSHANE İSLAHATI: DEVLETİN BAKIŞ AÇISI	77
3	
TUTUKLULARIN SAYIMI: BİLGİ, GÜÇ VE HAPİSHANE NÜFUSU	110
4	
HAPSEDİLMENİN MEKÂNLAŞTIRILMASI: İSLAHATLAR, TEPKİLER VE HAPİSHANE HAYATININ GERÇEKLERİ	164

5	
DİSİPLİN SAĞLAYANLARI DİSİPLİN ALTINA ALMAK: HAPİSHANE KADROSUNU PROFESYONELLEŞTİREREK YOLSUZLUK VE İSTİSMAR İLE MÜCADELE ETMEK	202
6	
ÇOCUK SUÇLULAR YARATMAK: OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN SON DÖNEMİNDE ÇOCUK OLMAYI YENİDEN TANIMLAMAK	233
SONUÇ	265
DİZİN	300

FOTOĞRAF VE TABLOLAR

Görseller

3.1 1912 tarihli hapishaneler anketi, Beyrut Cebele Hapishanesi	118
3.2 1914 tarihli hapishaneler anketi, İstanbul	132
4.1 Karesi Merkez Hapishanesi'nde bulunan derme çatma yapıların, çadırların ve barakaların fotoğrafı	171
4.2 Karesi Merkez Hapishanesinin iç bölümünde yer alan kulübelerin fotoğrafı	172
4.3 Karesi Merkez Hapishanesinin girişine bakan kısmın fotoğrafı	173
4.4 Karesi Merkez Hapishanelerdeki kulübelere dair bir kısmının fotoğrafı	175

Tablolar

3.1 1911-12 yıllarına ait hapishane istatistikleri	122
3.2 1914 yılına ait hapishane istatistikleri	125
3.3 1916-17 yıllarına ait hapishane istatistikleri	125
3.4 1918-19 yıllarına ait hapishane istatistikleri	126
3.5 1919-20 yıllarına ait hapishane istatistikleri	127
3.6 1911-12 yıllarına ait, mahkûmların sosyoekonomik ve mesleki istatistikleri	129
3.7 1911-12 yıllarına ait, mahkûmların etnik-dinsel ve ulusal kimlik istatistikleri	155
3.8 1911-12 yıllarına ait, mahkûmların yaşlarına dair istatistikler	159
3.9 1911-12 yıllarına ait, mahkûmların medeni hâllerine dair istatistikler	160
3.10 1911-12 yıllarına ait, mahkûmların okuryazarlık oranına dair istatistikler	161

ÖNSÖZ

Çevremdekilere Osmanlı hapishanesi, daha doğrusu “Türk hapishanesi” hakkında araştırma yaptığımı söylediğimde, dehşet içinde verdikleri ilk tepki, “Gece Yarısı Ekspresi’ni seyrettin mi?” diye sormak oldu. “Sen hiç Türk hapishanelerine düştün mü?” diye de sordular. İki soruya da samimiyetle, “Evet.” cevabı verebilirim. Beni bu kitabı yazmaya yönelten şey, bir Osmanlı hapishanesini ilk elden tecrübe etmiş olmamdı. 2002 yılında, bir Türk arkadaşımın refakatinde, İstanbul’da birkaç gün geçirmiştım. Dünyanın en havalı ve lüks otellerinden biri olan Four Seasons’ta birer çay içmeyi teklif etti. Otelin avlusunda oturmuş çaylarımızı yudumlar ve sohbet ederken arkadaşım, bu otelin eski bir Osmanlı hapishanesi olduğunu söyledi. Hayrete düşmüştüm. Avluya şöyle bir göz gezdirince, yüksek duvarları, kuleleri ve çepeçevre kapatılmış avlusu ile kendini belli eden hapishane mimarisini fark ettim. Oteldeki konuklar bu binanın tarihini öğrenseler ne tepki verirler, diye düşündüm. Tesadüfe bakın ki Four Seasons Oteli Osmanlı İmparatorluğu’nun merkezi olan İstanbul’da, *Tevkifhane Sokak*’ta Sultanahmet Cami, Ayasofya ve Topkapı Sarayı’nın tam ortasında bulunuyor.

Bu otelin geçmişini öğrenince merakım tavan yaptı. Michel Foucault’un *Hapishanenin Doğuşu* adlı kitabını yeni bitirmiştım ve Kuzey Amerika ile Avrupa’da hapishaneyle ilgili tarihyazımının epey zengin olduğunu biliyordum, ama Osmanlı İmparatorluğu’yla ilgili literatürdeki mevcut durum nedir, hiçbir fikrim yoktu. Çok geçmeden gördüm ki bu konu vahim şekilde geri kalmıştı; ilgili konularda sadece birkaç

kısa makale ve tümü Türkçe yazılmış olan az sayıda yüksek lisans tezi bulabildim.

İstanbul'daki Osmanlı İmparatorluk Arşivleri'nde araştırma yaparken, son dönem Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ceza infaz kurumları ve hapishane ıslahatlarıyla ilgili, kapağı bile açılmamış bir hazine sandığı buldum. Hemen anladım ki Osmanlı Devleti, hapishane de dâhil olmak üzere, tamamlayıcı ceza adaleti ıslahatına, imparatorluğu kapsamlı şekilde yeniden yapılandırmak açısından büyük önem veriyordu. Hapishanelerinin, 19. yüzyıl zarfında ve 20. yüzyıl başında Osmanlı modernitesinin ve ulus devlet inşasının birçok yönüyle iç içe olduğunu da fark ettim.

Foucault'nun Fransız hapishanelerine ilişkin değerlendirmesine benzer bir şekilde, son dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda birçok idarenin, hapishaneleri toplumsal kontrol ve disiplin açısından önemli bir araç olarak kullandığını iddia edebilirim. Ceza infaz kurumlarının başlıca amacı nüfusu, özellikle de rejimin güvenliğine tehdit oluşturabilecek kesimleri kontrol altında tutmak ve disiplin sağlamaktır. Fakat benim iddiam Foucault'nunkinden öteye geçiyor. Hapishane sadece toplumsal kontrol ve disiplin araçları olmakla kalmamış, Osmanlı modernitesinin küçük evrenleri hâline de gelmiştir. İdari ıslahatlar ve merkezîleştirme, mahkûmların ıslah edilmesinde cezanın rolü, ekonomik reform ve sanayileşme, cinsiyet ve çocuklukla ilgili konular, zaman ve mekânın modern kavramlarının uyarlanması, kimlik, toplum mühendisliği, İslam ceza hukukunun rasyonel hâle getirilip standartlara bağlanması, devletin halkına bakma yükümlülüğü gibi acil meseleler, Osmanlı hapishanelerinin duvarları arasında vuku buluyordu. Tüm bunlar toplumsal kontrol ve disipline ilavedir. Bu nedenle hapishane, Osmanlı modernitesi sürecine açılan pencereler olarak benzersiz bir güce sahiptir ve sosyoekonomik, siyasi, kültürel ve ideolojik meselelerde ve son dönem Osmanlı tarihinde bütün imparatorluk topraklarında meydana gelen gelişmeler hakkında net bilgiler verir. Sonuç olarak bu kitap

“Türk” hapishaneleri hakkında değil, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında Osmanlı İmparatorluğu’nun, Yemen’den Balkanlara, Van’dan Beyrut’a kadar bütün topraklarını kapsayan bir hapishane sistemiyle ilgilidir.

Bu kitap hapishanelerden, Osmanlı modernitesine açılan bir pencere olarak faydalanırken, aynı zamanda ıslahatlar ile hedefleri, mahkûmların ve yerel hapishane personellerinin bakış açısından hapsedilme gerçeğini yan yana getiriyor. Osmanlı İmparatorluğu tarihinin çok büyük bir kısmı merkezî devlet bakış açısıyla yazılmıştır. Bu yazınlar, Tanzimat, Mutlakiyet ve İkinci Meşrutiyet Dönemi ıslahatçılarının büyük dönüşüm planlarını, hapishane yaşantısının gerçekleriyle güçlendirir. Başka bir deyişle, hedeflenen ıslahatları ele alır, nasıl uygulandıklarını inceler ve gardiyanlarla mahkûmların öykülerine ve yaşadıklarına dayanarak ıslahatların kabul görüp görmediğini, başarılı ve başarısız olduğu yerleri, karşılaşılan itirazları inceler.

Osmanlı hapishaneleriyle ilgili araştırmamı derinleştirdikçe hapishanelerin suçlar, polis faaliyetleri, mahkemeler, yasal reform ve ceza hukuku meseleleriyle nasıl iç içe geçtiğini fark ettim. Maalesef bu çalışma geniş kapsamlı ve ayrıntılı değildir. Sonuçta Osmanlı ceza hukukunu incelemek için mevcut olan zengin kaynakların sadece yüzeyini kazıyabildim. Daha kapsamlı bir resme entegre olması gereken bu konunun diğer yönleri hakkında kusursuz çalışmalar yapılmaktadır. Benim çalışmam, Osmanlı ve Ortadoğu tarihindeki, genişçe ve yeterince araştırılmamış olan bu konuya dair deneysel bir yorumdan ibarettir. Çalışmamın verimli tartışmaları, yapıcı eleştirileri ve araştırmaların devamını teşvik edeceğini umuyorum.

Üçüncü Bölümün eski bir versiyonu, “İkinci Meşrutiyet Dönemi’nde Farklılığı Kavramlaştırmak: Yeni Kaynaklar, Eski Zorluklar” başlığı altında İstanbul’daki İsveç Araştırma Enstitüsü’ne metin hâlinde sunulmuş, Jorgen Nielsen’in editörlüğünü yaptığı 2012 tarihli *Religion, Ethnicity and*

Contested Nationhood in the Former Ottoman Space adlı kitapta yer almıştır. Yine Üçüncü Bölümün bir kısmı, “1912 ve 1914 yıllarında Osmanlı Hapishane Araştırmalarında Kimlik” başlığı altında *Ortadoğu Araştırmaları Uluslararası Dergisi*’nde, 2009 yılında, 41. sayıda yayımlandı. Üçüncü Bölümün Üçüncü Kısım, “Tutuklu Sayımı: Jön Türklerin Sistemik Bir Şekilde Hapishane İstatistikleri Toplama Çalışmaları ve Bunların 1911-1918 Hapishane İslahatı Üzerine Etkileri” başlığıyla Boğaziçi Üniversitesi’nde sunuldu ve 2007 yılında, Noémi Lévy ile Alexandre Toumarkine’in editörlüğünü yaptığı, *Osmanlı’da Asayiş, Suç ve Ceza, 18-20. Yüzyıllar* adlı kitapta yer aldı. Bu kitabın Giriş Bölümündeki ceza infaz kurumlarının incelenmesi hakkındaki teorik yaklaşımlara dair görüşlerin bazı bölümleri ise aynı kitapta, “Hapishaneler ve Cezalandırmaya İlişkin Yaklaşımlara Eleştirel Bir Bakış” başlığıyla yer almıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri dairesinin cömert izin politikası sayesinde, kitabın İngilizce baskının kapağında bulunan ve 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3 ve 4.4 numaraları fotoğrafları kullandım.

Bu kitabın yazılması ve tamamlanması sırasında yardımlarını esirgemedikleri için birçok kişi ve kuruma şükran borçluyum. Pek çok kişinin cömertliği karşısında mahcup oldum. Hepsinin hayatım üzerinde gerçekten etkileri oldu; bu kitabın, titizliklerini, yardımlarını, destek ve dostluklarını yansıtmamı dilerim.

Bu projede birçok kurum bana maddi destek ve ikamet imkânı verdi. Los Angeles California Üniversitesi Yakın Doğu Araştırmaları Merkezi vasıtasıyla uygulanan Yabancı Dil ve Alan Çalışmaları hibeleri, Fulbright Uluslararası Eğitim Enstitüsü, Fulbright-Hays doktora tezi araştırma bursları, Türk Araştırmaları Enstitüsü, Brigham Young Üniversitesi David M. Kennedy Uluslararası Çalışmalar Merkezi ve Amerikan Araştırma Enstitüsü İstanbul Şubesine minnetlerimi sunarım.

Brigham Young ve Memphis Üniversitesi’ndeki harika dostlarıma ve eski meslektaşlarıma, bu kitabın çeşitli bölüm-

lerine dair mesleki dayanışmaları, yönlendirmeleri, destekleri ve eleştirileri için büyük minnet borçluyum. Ayrıca bu kitabın yazılması, gözden geçirilmesi ve bitirilmesi esnasında, bana destekleyici ve fikren ufuk açıcı bir ortam sağlayan Binghamton Üniversitesi'ndeki meslektaş ve dostlarıma da teşekkür ederim. İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Arşivleri personeli, beni Osmanlı arşivlerinin incelikleri ve karmaşıklıkları arasında yönlendirirken gösterdikleri sıcaklık, nezaket, sabır ve misafirperverlikleri için özel bir teşekkürü hak ediyor.

Akademik gelişimime rehberlik eden ve Ortadoğu'ya karşı merak ve sevgi beslememe vesile olan akademisyen ve akıl hocalarıma minnetim bakidir. Özellikle James Gelvin, Arnold Green, Güliz Kuruoğlu, David Montgomery ve Gabriel Piterberg'e teşekkür ederim. Umarım ben de kendi öğrencilerime, onların bana verdiği kişisel ve zihinsel eğitimi verebilirim.

Ayrıca yayın sürecinde bana yol gösteren Edinburgh University Press'in düşünceli, dikkatli ve sabırlı editörlerine de teşekkür etmek isterim. Teşvikleri ve yapıcı eleştirilerinin, bu kitabın çok daha iyi hâle gelmesini sağlayan isimsiz eleştirmenlere de sonsuz teşekkürler. Editörlükteki ustalığından dolayı Michael Lejman'a müteşekkirim. Bu taslağı okuyan ve son derece faydalı ve sağlam önerilerde bulunan Jonathan Lohnes ve Darin Stephanov'a özel ve yürekten teşekkürlerimi sunarım. Elbette tüm hatalar bana aittir, bu çalışmanın bir değeri varsa, onların yardımı sayesinde.

Bu yolda katkıda bulunan, sevgi ve desteğini esirgemeyen pek çok arkadaşın adını anmazsak teşekkürler faslı tamamlanmış sayılmaz. Bu isimler dostluklarını, zamanlarını, fikirlerini, kaynaklarını, içgörü ve eleştirilerini benimle cömertçe paylaştılar ve içten teşekkürümü hak ediyorlar: Iris Agmon, Ebru Aykut, Rıfat Behar, Peter Brand, Michele Campos, Julia Phillips Cohen, Y. Tolga Cora, Roger Deal, Heather Dehaan, Fatmagül Demirel, Arnab Dey, Kazım Dilek, Yasemin Dilek, Eric Dursteler, Howard Eissenstat, Ferdan Ergut, Eyal Gino, Anthony Gorman, Yasemin Gönen, Aram Goudsouzian,

Melis Hafez, Will Hanley, Andy Johns, M. Erdem Kabada-
yı, Vangelis Kechriotis, Elektra Kostopolous, Scott Marler,
Kevin Martin, Jonathan McCollum, Milena Methodieva,
Hüseyin Özkaya, Omri Paz, Catherine Phipps-Mercer, Najwa
al-Qattan, Donald Quataert, Jean Quataert, Avi Ruebin, Brett
Rushforth, Mehmet Safa Saracoğlu, Janann Sherman, Ara
Topakian, Dikran Topakian, Zeynep Türkyılmaz, Richard
Wittmann, Gültekin Yıldız, Murat Yıldız ve Sara Yıldız.

En önemlisi ve sonuncusu yakınlarıma ve aileme teşekkür ediyorum, onlar olmadan bu kitabı asla bitiremezdim. Ben eğitimim ve kariyerim için uğraşırken benimle birlikte dünyayı dolaşan sevgili eşim Kimberli'ye ve muhteşem evlatlarımla Bethany, Joseph, Joshua ve Richard Kazım'a sevgi ve şükranlarımı sunarım. Umarım birlikte daha nice maceralar yaşarız. Bana, akademik dünyanın asla veremeyeceği sevgiyi, istikrarı, desteği ve akliselimliği veriyorsunuz. Sizi kelimelerle ifade edemeyeceğim kadar çok seviyorum.

I
OSMANLI CEZA ADALETİ VE İSLAMİ HUKUKUN
DÖNÜŞÜMÜ, MODERNİTE ÇAĞINDA
CEZALANDIRMA 1839-1922

Uzun 19. yüzyıl boyunca (1770'ler-1922 arası) Osmanlı İmparatorluğu; ayrılıkçı hareketlerin, isyanların, mali sorunların, sayısız savaşların ve Avrupa emperyalizminin dâhil olduğu pek çok iç ve dış kriz yaşadı. Bu tehditler karşısında padişahlar ve idareciler bürokrasiyi, hukuk ve eğitim sistemini, ekonomiyi, halkı ve orduyu dönüştürmeyi hedefleyen etkili ıslahat planları yapmak istediler. Osmanlı devlet adamları, böyle topyekûn bir yeniden yapılanma programının bir parçası olarak ceza adalet sistemi oluşturma çabalarında da bulundular. Bu sebeple İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) yönlendirdiği Jön Türkler, II. Abdülhamit'i tahttan indirip 1909 yılının Ağustos ayında iki önemli ceza kurumundan biri olan Emniyyet-i Umûmiyye Müdüriyeti'ni kurdular. Cezai ıslahatlar ile medeniyet, kalkınmacılık, toplum mühendisliği, hükümet iktidarının merkezîleşmesi ve rasyonelleşmesi gibi kavramlar arasındaki ilişki, Osmanlı siyasi ve entelektüel *zihniyetinin* zaten bir parçasıydı. Cezai ve imparatorluk ıslahatları arasındaki yakın bağıntı, cezaevlerini Osmanlı modernite sürecinin etkin bir penceresi hâline getirdi; zira bu bağıntı, imparatorluğun modern devlet yönetimi ve ulus inşası süreçlerini, imparatorluk içeriğine uygun hâle getirip adapte ediyordu.

Bu bölümde kanun koyucular, uzun yüzyıl zarfında imparatorluğun İslami hukuk yapısını dönüştürmek için devlet konsolidasyonu, standardizasyon ve rasyonalizasyon alanlarında

daha geniş kapsamlı önlemler alırken Osmanlı ceza adaleti politikası ve uygulamalarının nasıl değiştiğine ve nasıl devamlı hâle geldiğine dikkat çekilir. Toplu olarak bakıldığında ceza adaletinde müthiş değişimler olmuştur fakat tek tek ağaçları görmeksizin sadece ormana bakmak, bir ormanı diğerinden ayırt edilmez hâle getirir. Yani tarihsel özgünlük olmaksızın Osmanlı ceza adaletinin ve imparatorluğun dönüşüm dinamiklerini tanımlamak ve analiz etmek; benimseme ve adapte olma, süreklilik ve değişim, imparatorlukta meydana gelen yenilikler gibi süreçlere gölge düşürür ve bu dinamizm uyuşmazlık, Batılılaşma ve Osmanlı modernitesinin özgünlüğünü yok sayan sekülerleşme öyküsüyle yer değiştirir.

Osmanlı araştırma konularında nispeten ihmal edilse de bazı araştırmacılar 18 ve 19. yüzyıllarda suç, ceza, zabıta ve ceza hukuku gibi alanlara girmişlerdir.¹ Bu bölümdeki esas amaç, giderek büyüyen bu literatürü, 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarındaki muazzam dönüşümlerin temeli olarak moder-

¹ Bkz: Eyal Ginio, "The Administration of Criminal Justice in Ottoman Selanik (Salonica) during the Eighteenth Century," *Turcica* 30 (1998), 185-210. Fariba Zarinebaf, *Crime and Punishment in Istanbul, 1700-1800*, Berkeley: California University Press, 2010. Betül Başaran, "Remaking the Gate of Felicity: Policing, Social Control, and Migration in Istanbul at the End of the Eighteenth Century, 1789-1793", doktora tezi, University of Chicago, 2006. Ömer Şen, *Osmanlı'da Mahkûm Olmak*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2007. Gültekin Yıldız, *Mapusane: Osmanlı Hapishanelerinin Kuruluş Serüveni, 1839-1908*, İstanbul: Kitabevi, 2012. Emine Gürsoy (ed.), *Hapishane Kitabı*, İstanbul: Kitabevi, 2005. Lévy ve Toumarkine, *Osmanlı'da Asayiş, Suç ve Ceza*. Noémi Lévy- Aksu, *Ordre et désordre dans l'Istanbul ottomane*, Paris: Karthala, 2013. Rubin, *Nizamiye Courts*; Rudolph Peters, *Crime and Punishment in Islamic Law: Theory and Practice from the Sixteenth to the Twenty-first Century*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005. Ruth Miller, *Legislating Authority: Sin and Crime in the Ottoman Empire and Turkey*, New York: Routledge, 2005 [*Fıkıhtan Faşizme: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Günah ve Suç*, çev. Hamdi Çilingir, İstanbul: Ekin Yayınları, 2018]. Roger Deal, *Crimes of Honor, Drunken Brawls and Murder: Violence in Istanbul under Abdülhamid II*. İstanbul: Libra Books, 201; Lévy, Noémi, Nadir Özbek vd. (ed), *Jandarma ve Polis: Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009 ; Ebru Aykut Türker, "Alternative Claims on Justice and Law: Rural Arson and Poison Murder in the 19th Century Ottoman Empire," doktora tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2011. Omri Paz, "Crime, Criminals, and the Ottoman State: Anatolia between the Late 1830s and the Late 1860s", doktora tezi, Tel Aviv University, 2010.

nitinin eşiğindeki Osmanlı ceza hukukunun kısa bir özetini yapmak için bir araya getirmektir. Amacımız, Osmanlı ceza hukukunun bütün yönleriyle ilgili ayrıntılara girmek değil, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde meydana gelen dönüşümlerden bir içerik oluşturmak için kaba hatlar çizmek ve böylece “modern” Osmanlı ceza hukuku ile “Ortaçağ” diyebileceğimiz dönemdeki ceza hukuku arasındaki derin bağları açıklamaktır. Bu genel bakış; mahkûmun ıslahı, daire-i adliyye, hukuka başvurma, gözetim ve kamu düzeni, para cezaları, hapis ve kürek cezaları gibi 19. yüzyıl idarecilerinin üzerine inşa ettikleri öncülleri göstermek için Osmanlı ceza hukuku felsefesinin ve uygulamasının bir açıklamasını içerir.

Bu temel üzerine inşa edilen bölümün ikinci amacı, genel olarak kabul görmüş uluslararası standartlar uyarınca kapsamlı ve bütünleşmiş bir ceza hukuku sisteminin oluşturulmasıyla ilgili kısa bir tartışmayı kapsıyor. Bu dönemde Osmanlı idarecileri kolluk kuvvetleri ve nezaret sistemini dönüştürdüler, İslam hukukunu medeni ve ceza kanunu hâline getirdiler, modern hukuk okullarını kurdular, Avrupa'daki kanun ve uygulamaları seçerek uyarladılar ve imparatorluk tarihinde ilk kez merkezileştirilmiş bir hapisane sistemi kurdular. Tüm bu sistemleri yoktan var etmediler. Bilakis var olan yapı ve uygulamaların üstüne inşa ettiler ve yepyeni bir İslami ceza hukuku sistemi oluşturdular. Son olarak bu bölümde yeni ceza hukuku sisteminin iç içe geçmiş üç yönü incelenmektedir: yeni ceza kanunları arasındaki somut bağlar, suçların kapsamlı bir şekilde tanımlanması ve suçluyu cezalandırmanın öncelikli yöntemi olarak hapsedmenin benimsenmesi. Yeni ceza hukuku sisteminin diğer yönleriyle birlikte, bu yeni ceza kanunlarının resmî olarak açıklanması ve gelişmesiyle Osmanlı idaresi zamanla ceza davalarının görülmesinde tek yetkili merci oldu. Bu durum, yerel idarecilerin ve kadılar ile naiplerin ceza davalarına bakma ve cezayı tespit etme konusundaki keyfilğini etkin şekilde sınırlandırdı. Para cezaları dışında hapsedilme ve dolayısıyla hapisaneler, suçluyu cezalandırmanın öncelikli yeri hâline geldi.